Mr Parkinson bak rattet

Prosjektnummer: 2011/1/0279

Førerkortforskriftens vedlegg 1 – Helsekrav

§ 1. Generelle bestemmelser om helse.
Ingen må føre motorvogn når vedkommende på grunn av sykdom, annen påvist eller sannsynlig helsesvekkelse eller bruk av medikamenter ikke er i stand til å kjøre på trygg måte.
Når innehaver av førerkort som følge av langvarig svekkelse av helse eller førlighet er i tvil om fortsatt kjøring kan skje på trygg måte, plikter vedkommende å oppsøke lege for undersøkelse. Dersom legen finner at vedkommende ikke fyller helsekravene, plikter legen å gi melding om det til fylkesmannen, jf. lov om helsepersonell § 34, jf. § 76, jf. forskrift fastsatt i medhold av tidligere legelov § 48 . Førerkortinnehaveren skal innlevere førerkortet til politiet. Dersom melding ikke kreves, er kjøring likevel ikke tillatt, så lenge tilstanden varer.

Forord

Takk til Nevrolog Anne Brækhus som har forfatterskapet i denne brosjyren, og som villig har anvendt mang en time med forbundet i livlige diskusjoner. Takker også de mange enkelte medlemmene som har bidratt inn med tanker, innspill og sin erfaring. Det har åpnet vårt synsfelt rundt problematikken og bidratt til en fantastisk brosjyre. Ingen nevnt ingen glemt. Ikke minst takk til Extrastiftelsen for pengene til prosjektet, og til fagmiljøet for en nyttig diskusjon om vegen videre.

Innholdsfortegnelse

Bakgrunn 3
Målsetting 3
Prosjektgjennomføring/Metode 4
Resultater og resultatvurdering 5
Videre planer 5

Sammendrag

Parkinsons sykdom og medisineringen kan på mange måter påvirke evnen til å kjøre bil. I noen tilfeller handler det om tilrettelegging av bilen, i andre tilfeller handler det om uegnethet som sjåfør. Det er en svært ulik praksis rundt tilbud om utredning for å få kartlegge kjøreevnen, og hvilke tiltak som iverksettes. Dette gjør blant annet at mennesker som er forsvarlige sjåfører mister lappen, men uforsvarlige sjåfører er på vegen.

Det manglet både informasjon til helsepersonell, pårørende og den som var syk. Derfor er det i prosjektet utarbeidet en brosjyre om førerkort og parkinson. Denne er også distrubiert ut til fagmiljøet og ulike foreningsledd. I tillegg er det starten en fagdebatt om nasjonale retningslinjer eller fagretningslinjer. NKB er oppfordret til å utarbeide de faglige retningslinjene, og direktoratet vil bli oppfordret til å lage nasjonale retningslinjer med bakgrunn i den.

Bakgrunn

Parkinson kan påvirke kjøreegenskapene på flere måter. En del av de fysiske funksjonsendringene, som skjelvinger og stivhet, påvirker selve evnen til å føre bilen. Mange av de som har disse utfordringene kan få hjelpemidler i bilen som gjør de til like gode sjåfører som før.
Kognitive endringer kan gi store konsekvenser for evnen som sjåfør. Endringene kan påvirke evnen til å vurdere trafikkbildet, hukommelsen, reaksjons- og konsentrasjonsevnen. En del mister også innsikten i problemer og ser derfor på seg selv som en god sjåfør. Denne problematikken blir ikke alltid fanget opp hos en fastlege.

Svært ofte vil en kognitiv svekkelse skje gradvis, kanskje over lang tid, og ofte vil denne svekkelsen ikke gi seg utslag i atferdsendringer og kan gjerne kompenseres gjennom en god evne til å konversere om kjente temaer. (…)Svært sjelden vil pasienten selv rapportere om noen svikt. Tvert imot er det mange som benekter kognitiv svikt til tross for eventuelle klare tegn på dette. Noen ganger er det pårørende som melder fra, fordi de ikke lenger tør sitte på med pasienten, eller politiet kan observere eller få melding om spesiell kjøreatferd, og henvende seg til legen med spørsmål om vedkommende har en medisinsk tilstand som tilsier at kjøring ikke er tilrådelig.
Regler og veiledning for utfylling av helseattest for førerkort m.v.

- Helsedirektoratet, 2010

Enkelte medisiner mot parkinson kan gi søvnighet og hyppige søvnattakker på dagtid. Dette er det ikke alle som kjenner til. Den som tar medisinene blir da trafikkfarlige uten selv å være klar over det. Parkinsons sykdom kan også utløse vridninger i ledd og ansikt, snøvlete tale og sjanglete gange. De som er plaget av dette kan være habile sjåfører, men flere har opplevd at politiet har blitt tilkalt og førerkortet inndratt.

En del fastleger kvier seg for å ta tak i førerkortspørsmålet. Rollekonflikten mellom å være en støtte for pasienten og en sakkyndig kan være ubehagelig. Hvis man i tillegg kjenner til at pasienten har stort behov for sertifikat på grunn av for eksempel bosted eller relasjoner, blir det ekstra vanskelig. Å klargjøre legens rolle, kan bidra til at pasienten også tør å ta opp problematikken. Det er ikke legen som avgjør om pasienten beholder førerkortet, men myndighetene. Legen kan derfor brukes som rådgiver i større grad enn man tør å gjøre i dag. Men man skal være klar over at legens vurdering tillegges stor vekt.

Norges Parkinsonforbund ønsker å starte et arbeid rundt bilkjøring og parkinson med dette prosjektet. Prosjektet vil gå ut på å lage brosjyrer om parkinson og førerkort rettet mot personer med parkinson og pårørende.

Samtidig vil prosjektet inkludere et møte for nevrologer, parkinsonsykepleiere, nevropsykologer, fysioterapeuter og andre aktuelle faggrupper for å sette fokus på problematikken og stake ut videre kurs. Situasjonen i dag er at ingen har oversikt over hvordan de ulike fagpersonene vurderer kjøreevne ved parkinson eller om det er uenigheter rundt hvordan dette skal vurderes.

Målsetting

Målsettingen med prosjektet er å spre informasjon som kan bidra til en god trafikkultur blant mennesker med parkinson, gjennom en brosjyre og økt fokus. Med informasjon ønsker vi å vise

mennesker med parkinson muligheter for å beholde førerkortet lengre, men også å synliggjøre når førerkortet bør leveres inn.

Prosjektet vil bidra til bevissthet hos mennesker med parkinson og deres pårørende om:

- Hvordan parkinson kan påvirke kjøreegenskapene
- Hva man skal være oppmerksom på
- Hvor man kan få hjelp til å kartlegge sine kjøreevner
- Hvilke regler som gjelder for førerkort

Ved å gi ut en brosjyre om temaet mener vi også at det kan bli enklere å ta opp problematikken både hjemme, hos legen og blant personer som har sykdommen.

Prosjektet retter seg i hovedsak mot mennesker med parkinson og deres pårørende. Prosjektet vil gi dem informasjon om hva de skal være oppmerksomme på ved bilkjøring og parkinson.

Prosjektet vil gi et grunnlag for videre arbeid med førerkortspørsmål

Gjennom dialogkonferansen håper vi å kunne bli enige om en strategi for videre arbeid med parkinson og førerkort. Ved å trekke med sentrale deler av fagmiljøet ønsker vi både å avklare status og enigheter/uenigheter, samt videre fokusområder.

Prosjektgjennomføring/Metode

Nevrologen Anne Brækhus har forfattet brosjyren «Førerkort», med innspill fra medlemmer og administrasjonen i forbundet. Sammen har en gruppe mennesker anvendt sin erfaring, slik at brosjyren har blitt lettleselig og informativ. Vi har underveis gått mange runder for å balansere informasjon opp mot sårheten rundt tematikken. Noe vi føler vi har lykkes med. Dette er også tilbakemeldinger på brosjyren i etterkant. Brosjyren ble trykket og designet av SAX Media Design AS, november 2012. I etterkant har brosjyren i sin helhet blitt lagt ut på nett i opprinnelig versjon og en versjon som krever mindre toner: http://parkinson.no/rad-og-vei/forerkort/ . Alle våre fylkes- og lokal foreninger har mottatt et eksemplar til utstilling på medlemsmøter. Brosjyren ble omtalt i medlemsbladet julenummer 2012. Brosjyren er også distribuert til nevrologer og parkinsonsykepleiere, slik at de kan videreformidle informasjon om den til pasienter og pårørende.

Del to i prosjektet var å samle ulike fagmiljøer for en diskusjon rundt tematikken, og for å se på mulige samarbeidspartnere på veien videre. 17. desember 2013 ble det derfor avholdt et møte på Thon Hotel Opera. Dessverre var det ikke så mange miljøer som fikk til å delta, men de som var der var godt orientert og reflektert rundt situasjon. Dette åpnet for en nyttig diskusjon. Gruppen som var samlet var alle enige i at det per dags dato var forskjeller på behandling av problematikken i ulike fagmiljøer. Gruppen så et behov for klare og standardiserte retningslinjer. En i gruppen henviste til psykologforeningens veileder for førerkort og parkinson: http://www.psykologforeningen.no/Fag-og-profesjon/For-fagutoevere/Fag/Foererkortveileder#nevro. Et dokument som var nytt for forbundet. Alle i gruppen ble enige om at ansvaret for å utarbeide disse retningslinjene burde ligge hos Nasjonale kompetansetjenester for bevegelsesforstyrrelser, som har en samling av de flinkeste nevrologene i landet fra ulike miljøer. Forbundet har derfor allerede kontaktet de og bedt om en dialog rundt problemstillingen.

Disse var tilstedte på møte:

- Anne Brækhus, nevrolog, Oslo Universitetssykehus
- Hans J Johansen, Nevropsykolog. KFMR Kysthospitalet i Stavern
- Anne-Kristine Schanke, sjefpsykolog, Sunnaas sykehus
- Per-Ola Rike, Sunnaas, psykolog, Sunnaas sykehus
- Bengt Ove Madsen, ergoterapeut, Sørlandet sykehus
- Magne Wang Fredriksen, generalsekretær, Norges Parkinsonforbund
- Thyra Kirknes, assisterende, generalsekretær, Norges Parkinsonforbund

Resultater og resultatvurdering

Prosjektet har lyktes med å utarbeide en god og informativ brosjyre om parkinson og bilkjøring. Forbundet har startet et arbeid mot fagmiljøer for å få utarbeidet veiledende retningslinjer.

Videre planer

Forbundet skal i sine dialoger med helsedirektoratet ta opp den forskjellige praksisen rundt håndteringen av parkinson og bilkjøring. Vi vil oppfordre til å få utarbeide nasjonale retningslinjer, basert på retningslinjene som utarbeides av NKB.